

CĂRȚI DIDACTICE ROMÂNEȘTI ÎN MUZEUL DIN DEVA (1785 - 1888)

Maria BASARAB

Referindu-ne, în acest cadru, cu deosebire, la cărți de școală tipărite în secolul al XIX-lea, cu utilitate în Transilvania, inclusă fiind și zona Hunedoarei, relevăm ideea structurării lor în orizontul ideologic post iluminist, ajuns aici, mai ales, prin filiera Aufklärungului.

Formați în climatul înnoitor și încurajator al transformării mentalității, a gândirii, a spiritualității, în general, autorii acestor cărți didactice, ei înșiși dascăli, formați sub auspiciile epocii iluministe al cărei program prevedea dezvoltarea învățământului în limba popoarelor din fostul imperiu, în care s-a inițiat reformismul iozefinist, iluminist, s-au prevalat de ideea lansată, a cunoașterii propriului trecut istoric.

Fără a detalia condiții și urmări pe plan politic și istoric, nu întotdeauna favorabile românilor transilvăneni din acele timpuri, relevăm aspectul benefic al ideologiei iluministe și post iluministe, care se întinde la noi peste jumătatea celui de-al XIX-lea veac, perioadă în care învățământul românesc din Transilvania a cunoscut o ascensiune”¹.

Interferența etnico-culturală din spațiul transilvănean a folosit ridicării unor cărțurari, învățați la școlile înalte din Roma, Viena, Buda, Trnava, Lwow.

În general, conținutul cărților școlare era diversificat, așa încât lecturile cuprinse într-un manual erau ilustrative pentru diferitele domenii ale științei, culturii etc.

Ca un preludiv la catalogarea cărților didactice aflate la Muzeul din Deva ne axăm doar pe prezentarea unor lecturi cu semnificații istorice.

Cu trimitere înspre statutul politic al românilor din Transilvania, autorii cărților de școală au stăruit în a le face cunoscut tinerelor generații, gloriosul trecut al străbunilor.

Ideea și dovedirea prin documente istorice a originii romane a românilor plecând de la înfloritoarea epocă a împăratului Traian, ascendenul istoriei noastre, a străbătut conținutul manualelor școlare, a cărților, care aveau să ajungă în mâna tinerilor care învățau în modestele școli rurale sau a celor care parcurgeau trepte școlare mai înalte.

Desigur, că aceste cărți de școală erau citite de cele mai multe ori în familie și deveneau în contextul spiritual al satului, dar și al mediului citadin, mijloc de instrucție. Prin urmare, cunoașterea istoriei românilor, a descendenței lor din viața romană, dovedirea latinității limbii române, cu multe opreliști puse de către autoritățile vremii,

1. Simion Retegan, *Sate și școli românești din Transilvania la mijlocul sec. al XIX-lea (1867-1875)*, Cluj, 1994, p. 7;

în contextul politic și istoric dat, al secolului trecut, constituia îndatorirea mai mult decât morală a alcătuitoarelor de cărți școlare.

Începând cu "cărțile de cetire" care, prin conținutul lor enciclopedic, permiteau introducerea lecturilor istorice, această idee a originii romane a românilor era cu bună știință inserată.

În "Cartea de cetire pentru școlile populare române greco-orientale", tipărită la Sibiu în 1869, autorul ei Zaharia Boiu a introdus "lectura", "Privire preste Hațeg" în care scria: "să pășești cu pietate mai ales în giurul ruinelor Ulpiei Traiane acolo unde... Augustul erou (Traian) și-a întemeiat scaunul măririi sale". Într-o ediție anterioară acestei cărți, tipărită, deci, în anul 1868, în lectura cu titlul "Poporul românesc", autorul scria că acestă "se trage din vița cea mare a Romanilor și este înrudit cu francezii, spaniolii, portughezii, italienii și romanii din Elveția, cu care laolaltă face rasa sau vița romană sau latină".

Într-o altă "Carte de lectură românească pentru clasele gimnaziale inferioare și reale", tipărită la Brașov în anul 1861, autorul ei Gavril Munteanu a cuprins în paginile cărții, lecturi referitoare la "îmbrăcămintea romanilor", la "casa romană" și explică cuvinte latine, desigur și pentru o posibilă comparație cu cele românești.

În "Istoria Literaturii Române", tipărită la Deva în 1884, carte didactică scrisă de Ioan Lăzăriciu, profesor la Preparandia din Deva, se găsește capitolul "Originea românilor", în care scrie că: "românii din orientul Europei sunt strănepoți de ai romanilor vechi", despre limba română care face parte din "grupa latină", despre "marele împărat Traian" și "Dacia Augusta... care ... deveni una din cele mai împoporate și mai înfloritoare provincii romane".

În școlile românești din această fostă provincie imperială mai necesare și mai cu căutare erau cărțile de istorie. Au circulat cărți de școală, cele mai multe provenind din tipografiile de la Viena, Buda, Blaj, Sibiu și Brașov. Dar, au fost cunoscute și cărți didactice bucureștene. Semnalăm printre cărțile istorice cunoscute de transilvăneni "Istoria română pentru școlile primare de ambe sexe", tipărite la București, în anul 1887, scrisă de Grigore Tocilescu, cel care a vizitat locuri istorice din județul Hunedoara și ale cărei cărți de istorie au fost luate în seamă de alcătuitoare de manuale din Transilvania. El era istoricul cu studii făcute la Praga și Viena, director al Muzeului de antichități din București și ales membru al Academiei Române².

O carte utilizată de dascăli în școlile din această zonă a fost "Istoria română națională pentru tinerimea română" apărută la Sibiu în anul 1861, sub girul științific al lui At. Marian-Marienscu. În partea de început a cărții se scrie despre începutul istoriei românilor. Desprindem doar rândurile referitoare la împăratul Traian din capitolul "Domnirea împăraților binecuvântați", despre care scrie că "a dîres cetățile, a așternut drumuri de țară și apeducturi, a edificat și cetăți nouă, a făcut colegiu de mine (școală pentru băieși)... și a ridicat alte școli și așa a introdus în Dacia științele și artele, măiestria și agricultura".

O carte de istorie este cea a lui Ioan Micu Moldovan "Istoria Ardealului", tipărită la Blaj, în anul 1866, în care autorul reușește să exprime cu vocație didactică, ideea originii romane a poporului român. Sub formă de întrebări și răspunsuri, profesor,

2. Diaconovici Loga, *Enciclopedia română*, Sibiu, 1904, p. 1107.

autor de cărți, I. Micu Moldovan explică "Traian cine a fost?"... "se născuse în Spania din părinți de jos, dar prin talentele sale se ridică prin toate deregătorile până la culmea măririi sale". A scris explicit despre războaiele dintre oastea romană condusă de Traian și cea condusă de Decebal. Cartea mai are capitolele "Ardealul sub Romani", "Plantarea romanilor în Dacia", "Dacia ca provincie romană", când pământul acesta "s-a ridicat la stare înfloritoare cum arată urmele de cetăți, poduri și case romane, bani, cărămizile și pietrele cu scrisoare, care prin toate ținuturile Daciei se află în pământ". Cartea conține capitolul scris atunci cu mare risc, dar absolut necesar pentru explicarea originii românilor și continuității lor în această provincie: "Și ce s-a ales de Romanii plantați aici?"... "Însă numai puțini romani s-au dus preste Dunăre. Partea cea mai mare nu s-au despărțit de locul acesta care era patria lor... aceasta era moșia lăsată de Traian... Din romanii ce n-au voit a se despărți de Dacia Traiană ne-am prăsit românii de astăzi ce ne aflăm în Ardeal, Moldova, Țara Românească, Banatul Temeșan, în Crișana, Maramureș și Bucovina".

Nu le era dificil acestor profesori, alcătuitori de cărți școlare să scrie convingător despre trecutul istoric al românilor, pentru că erau școliți bine și avuseseră documentele istorice la îndemână. Bunăoară, Zaharia Boiu a studiat filologia la Leipzig urmând și cursurile Institutului Teologic de la Sibiu, a fost redactor la "Telegraful Român", la revista "Transilvania" și a fost ales membru corespondent al Academiei Române³.

At. Marian-Mariencescu a studiat "Dreptul" la Budapesta, a colaborat la revistele "Transilvania", "Familia", "Foaie pentru minte, inimă și literatură" și a fost ales membru al Academiei Române⁴.

Ioan Micu Moldovan a urmat studiile teologice la Blaj, Pesta și Viena. A predat la gimnaziul din Blaj istoria și geografia, limba română, filozofia, geografia fizică și limba latină. A fost președintele "ASTRA" și mai ales membru al Academiei Române. A alcătuit, bine gândit, un "Lectionariu latin"⁵.

Am alăturat "cărților de cetire" și celor de istorie o carte de geografie. Despre această carte, intitulată "Icoana pământului" sau "Carte de geografie", tipărită la Blaj, în trei volume, în anul 1842, scrisă de Ioan Rus, profesor de cronologie, geografie și istorie universală în liceul episcopesc din Blaj, Nicolae Iorga scria că este "una din cele mai frumoase scrieri geografice din literatura română întreagă"⁶.

Apărută într-o vreme în care începuseră presiunile introducerii învățământului în limba maghiară, cartea de geografie a lui Ioan Rus tindea spre ideea deșteptării la români a sentimentului latinității. El făcea parte din galeria profesorilor - generație de intelectuali - care au acordat cuvenita atenție limbii române pentru conturarea personalității nației.

În "Prefație" autorul cărții, Ioan Rus, care n-a avut parte de o viață biologică lungă, a scris veritabile pagini de istorie și lingvistică cu privire la originea latină a limbii române. Referindu-se la "înavuțirea limbii" (îmbogățirea vocabularului) scria că împrumuturile în limba scrisă să se facă din "cea latinească întâie de la care avem

3. Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice române*, București, 1975, p. 291;

4. Ibidem, p. 295;

5. Ibidem, p. 284;

6. Iacob Mârza, *Școală și Națiune*, Școala din Blaj în epoca renașterii naționale, Cluj, 1987, p. 148;

drept a ne împrumuta, folosind o excelentă comparație spunând că „nu e nici o îndoială că fiica de omenie când are ceva de lipsă, au nu încearcă întâi pe maicăsa, apoi pe surori?”.

Înaintând înspre etimologie, scria că: "Românii au făcut din rogatio - rugăciune, rugă, rugare, rugămintă".

Cu un reproș, dar și cu îndemn la studierea și mai ales la tipărirea documentelor, scrieri ale înaintașilor săi despre latinitatea limbii noastre, a scris: "Muzele românești mult timp nu au fost tocmai după cuviință adăpostite și simțite, unde literarele porniri a unor Clain, Șincai și Petru Maior nu au aflat pământ îndestul întocmit spre a prinde rădăcinile și au trecut lăsând numai puține urme".

În conținutul cărții aflăm referiri la orașul Deva despre care scrie că: "socotesc unii că aici ar fi stat cetatea Romanilor, Singidava", iar despre Hațeg scria că în jurul lui "se află dărâmături din timpul romanilor". La Ulpia Traiana (Grădiște) "urmele zidurilor cetății și amfiteatrului, se cunosc bine, două mozaice frumoase, mai multe statui și pietre cu inscripțiuni s-au săpat nu demult și se sapă în toți anii", în satul Subcetate "încă se văd ruini de ceva cetate a Romanilor".

Cartea de geografie "Icoana Pământului" a fost prețuită de contemporanii autorului, după cum ne spune lista prenumeraților: "I. Lemeni, V. Rațiu, Constantin Alutan, Ștefan Boer, I. Barna, I. Grama, Arseniu Popovici, T. Cipariu, Simeon Filip, Ștefan Manfi, I. Turm, S. Bărnăuțiu, Dimitrie Ledei, Gr. Moldvai, Dimitrie Boer, I. Oltean, G. Dragnea, Ilie Vlăssă Ticudi, I. Tarțea, Gr. Mihali, Teodor Alpini, Teodor Sereni, N. Manu, Șt. Moldovan, Constantin Papfalvi, I. Dragomir etc.⁷.

Toate aceste cărți de școală, păstrate la Muzeul din Deva, completează numărul cărților didactice care s-au tipărit într-un secol trecut, al căror mesaj cu tangențe istorico-politice, economico-sociale și culturale, a fost receptat, într-un spațiu și într-un timp cu un complex de factori, de o categorie socială anumită, aceea a tinerilor care au învățat, dar ele au lăsat urme binefăcătoare într-un timp și într-o lume care au urmat.

Cărțile acestea s-au scris într-o vreme apropiată aceleia cu începutul conștientizării romanității noastre, a latinității limbii române, a ideii înnobilării viței noastre de la Traian pornită.

Din învățăturile acestor cărți s-a format elita culturală și politică transilvăneană de mai apoi. Pentru a ne forma o imagine completă asupra colecției de carte românească didactică păstrată la Muzeul din Deva considerăm necesară catalogarea acestor exemplare înscrise în categoria cărților vechi patrimoniale.

Un succint comentariu despre deținătorii temporari ai acestor cărți de școală evidențiază nume de dascăli, preoți sau ale celor care erau pe băncile școlilor, dacă avem punct de reper însemnările de ex-libris de pe paginile lor.

A "semnat de posesie" Ioanichie Olaru, unul din descendenții unei vechi și râmuroase familii de cărturari hunedoreni. Când era învățător la Gurasada, Ioanichie Olaru a cules colinde, poezii folclorice, astfel încât au rămas de la el caiete-manuscris,

7. Ibidem, p. 118;

importante documente acum, despre folclorul local de la sfârșitul sec. al XIX-lea. O bună parte din valoroasele cărți din biblioteca sa, au ajuns la Muzeul din Deva, majoritatea purtând ex-librisul lui.

Și-au mai înscris numele pe filele cărților din care au învățat în timpul școlirii, Oprea Petra, student în Sibiu, probabil originar din Sibiel, Ioan Farcaș, elev din Certej, învățătorul din Vaidei, Vasile Basarab, învățătorul Giorgiu Prodan din Cioara, care a crescut într-o casă cu cărți, după cum aflăm și dintr-o altă însemnare de pe un Polustav tipărit la Buda în anul 1807 cumpărat de "Stana Prodan, mama dascălului George, fiul ei din Cioara la 1878"⁸.

Un alt nume desprins de pe însemnările de posesie este al cunoscutului avocat hațegan, Romulus Boca, cărturar cunoscut la sfârșitul sec. al XIX-lea.

Trei cărți, acum devenite, poartă ștampila ex-libris a unui funcționar din Brașov. Alt itinerariu parcurs de aceste cărți este trecut prin instituțiile sau asociațiile culturale și exemplificăm cu ex-librisul Fundației Culturale dedicată Marelui istoric Silviu Dragomir originar din Gurasada sau ștampila ex-libris a Librăriei Universale "Zaharia Nicolau din Ploiești, sau a Bibliotecii Liceului,, "Mihai Viteazu" din Alba Iulia.

Însemnările de proprietate facilitează posibilitatea aflării unde și de către cine a fost citită cartea, la un moment dat, pactul social pe care l-a avut într-o anume perioadă și într-un anume loc, purtând și aceste cărți de școală astfel, mesajul social și cultural al unei epoci.

8. Dreghiciu D., Tipărituri rare sau unicate în colecții de carte românească veche din județul Alba (sec. XVI-XIX), în Sargeția;

CATALOG

I. Șincal, Gheorghe, *ÎNDREPTARE CĂTRE ARITMETICĂ*

Blaj, 1785

BRV, II, 496

Inv. 9718, c. 7213

Paginație - F.t. (2), 77p (11)

II. *GEOGRAFIA* sau *SCRIEREA PĂMÂNTULUI*

Buda, 1814 - 1815

BRV, III, 851

Inv. 6493, c. 6047

Paginație - F.t. lipsește, 222p (1)

III. Teodorovici, Ioan, *ISTORIA UNIVERSALĂ SAU A TOATĂ LUMEA*

Buda, 1824

BRV, IV, 1210

Inv. 6496, c. 6117

Paginație - F.t. (7)390p (7), (1p. hartă)

IV. *BUCOAVNĂ PENTRU ÎNVĂȚĂTURĂ PRUNCILOR* ce cuprinde în sine rânduiala vecerniei, utreniei și a Sfintei Liturghii cu priceasnele de preste săptămână și la praznice împărătești, cele zece porunci ale lui Dumnezeu și alte învățături bisericești.

Sibiu (Tipografia lui Gheorghe Closius, fără an)

Inv. 2201, c. 6109

Paginație - F.t. (1), 66 p

V. Fulea Moise, *CĂRTICICA NĂRAVURILOR BUNE PENTRU FOLOSUL ȘI TREBUINȚA TINERIMEI, DE PRE NEMȚIE ÎN ROMÂNIE ÎNTOARSĂ*

Sibiu, 1837

Inv. 8535, c. 6023

Paginație - F.t. (3), 117p

VI. Rus Ioan, *ICOANA RĂMÂNTULUI SAU CARTE DE GEOGRAFIE TOM I*

Blaj, 1842

Inv. 6494, C. 6057 / 1

Paginație - F.t. (24), 345 p (1)

F.t. "E a I. Olariu"

VII. Rus Ioan, *ICOANA PĂMÂNTULUI SAU CARTE DE GEOGRAFIE, Tom II*

Blaj, 1842

Inv. 6494, C. 6057 / 2

Paginație - F.t. (1), 336 p (1)

F.t. "I. Olariu"

VIII. Rus Ioan, *ICOANA PĂMÂNTULUI SAU CARTE DE GEOGRAFIE, Tom III*

Blaj, 1842

Inv. 6494, C. 6057 / 3

Paginație - F.t. (1), 353 p (11)

F.t. "I. Olariu"

IX. Popovici Sava, *EPISTOLAR* sau *CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU*

DEPRINDEREA ÎN CORESPONDINTE ȘI SCRISORI ATÂT PRIVATE CÂT ȘI POLITICE CARE VIN MAI DES ÎN VIAȚA OMENEASCĂ ÎNAINTE.

Sibiu, 1847

Inv. 7126, c. 4751

Paginație - F.t. (7), 202 p (2)

X. Popovici Sava, EPISTOLAR sau CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU DEPRINDEREA ÎN CORESPONDINTE ȘI SCRISORI ATÂT PRIVATE CÂT ȘI POLITICE CARE VIN DES ÎN VIAȚA OMENEASCĂ ÎNAINTE.

Sibiu, 1847

Inv. 6512, c. 6051

Paginație - Ft (7), 202 p (2)

F.t. "Ioanichie Olariu"

XI. Tincu Velea Nicolae, CELE ȘAPTE VIRTUȚI sau FAPTE BUNE DE CĂPETENIE ÎN ȘAPTE PREDICI CATEDRALE PENTRU TIMPUL CEL SFÂNT AL POSTULUI CA ANTITEZĂ LA CELE ȘAPTE PĂCATE DE CĂPETENIE.

Brașov, 1847

Inv. 6492, c. 6019

Paginație - F.t. (8), 99 p (1)

F.t. "Ioanichie Olariu"

XII. Tincu Velea Nicolae, CELE ȘAPTE VIRTUȚI sau FAPTE BUNE DE CĂPETENIE ÎN ȘAPTE PREDICI CATEDRALE PENTRU TIMPUL CEL SFÂNT AL POSTULUI CA ANTITEZĂ LA CELE ȘAPTE PĂCATE DE CĂPETENIE.

Brașov, 1847

Inv. 7102, c. 4749

Paginație - F.t. (8), 99 p (1)

F.t. "Avram P. Pecurariu"

Cop. "Pocrean, 847"

XIII. *DESCRIERE SCURTĂ A TEREI ARDEALULUI APLECATĂ LA CUPRINDEREA MINTEI PRUNCILOR ÎNCEPĂTORI CU ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI.*

Blaj, 1847

Inv. 6505, c. 6021

Paginație - F.t. (1), 70 p

F.t. "Gerasim Moysesescu, III cls, 20 X, 892"

XIV. Murășanu Andrei, *ICOANA CREȘTERII RELE CU MIJLOACE DE A O FACE ȘI MAI REA CU UN ÎNDREPTARIU PENTRU ORICARE PĂRINTE ÎNȚELEPT.*

Brașov, 1848

Inv. 6498, c. 6020 / 1

Paginație - F.t. (11), 235 p

XV. Murășanu Andrei, *ICOANA CREȘTERII RELE CU MIJLOACE DE A O FACE ȘI MAI REA CU UN ÎNDREPTARIU PENTRU ORICARE PĂRINTE ÎNȚELEPT.*

Brașov, 1848

Inv. 8543, c. 6020 / 2

Paginație - F.t. (11), 235 p

F.t. "Ioanichie Olariu"

- XVI. Bălășescu Nicolae, *GRAMATICA ROMÂNĂ PENTRU SEMINARII ȘI CLASE MAI ÎNALTE*
 București, 1850
 inv. 7079, c. 6046
 Paginație - F.t. (3), 197 p
 F.t. "Avram P. Pecurariu, teolog absolut, 1862"
- XVII. *ABECEDARIU CU SLOVE CHIRILICE ȘI CU LITERE ROMANE*
 Sibiu, 1851
 Inv. 8539, c. 6027
 Paginație - F.t. lipsește, 88 p (14)
- XVIII. Andreevici Samuil, *CARTE DE CETIRE* sau *LEGENDARIU ROMÂNESC PENTRU A DOUA CLASĂ A ȘCOALELOR PROPUNERE*
 Viena, 1855
 Inv. 6497, c. 6018
 Paginație - F.t. 164 p
- XIX. *METODICA CALCULAȚIEI ÎN CAP ÎN LEGĂTURĂ CU NUMEROASE PROBLEME DE ÎNDELETNICIRE PENTRU 1 CLASĂ A ȘCOALELOR POPORALI ÎN TIMPUL AUSTRIAC PENTRU ÎNVĂȚĂTORI ȘI CANDIDAȚI DE ÎNVĂȚĂTORI*
 Viena, 1856
 Inv. 6531, c. 6042
 Paginație - F.t., 201 p
- XX. Grădișeanu Petru, *O NOAPTE PE RUINELE TÂRGOVIȘTEI* sau *UMBRA LUI MIHAI VITEAZUL (COLLIGAT, Munteau, J. Gavril, CARTE DE LECTURĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU CLASELE GIMNAZIALE INFERIOARE ȘI REALE)*
 București, 1857
 Inv. 7131, c. 6050
 Paginație - F.t. (1), 35 p
 Cop. "Oprea Petra de a IV clase GYM. Studente în Sabiniu, 1864"
- XXI. Marienescu Marian Atanasie, *ÎNVĂȚĂTORUL ȘI POPORUL DESPRE BUNĂSTAREA NAȚIONALĂ ȘI PROPĂȘIREA SPIRITUALĂ*
 Sibiu, 1858
 Inv. 854, c. 6028
 Paginație - F.t. (1), 123 p
- XXII. Roman Visarion, *ARITMETICA PENTRU ȘCOLILE POPORALE*
 Sibiu, 1858
 Inv. 8538, c. 6026
 Paginație - F.t. (5), 96 p
- XXIII. Marienescu Marian Atanasie, *ISTORIA ROMÂNĂ NAȚIONALĂ PENTRU TINERIMEA ROMÂNĂ*
 Sibiu, 1861
 Inv. 7125, c. 4753
 Paginație - F.t. (4), 84 p
- XXIV. Munteanu J. Gavril, *CARTE DE LECTURĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU CLASELE GIMNAZIALE INFERIOARE ȘI REALE (COLLIGAT, Grădișeanu Petru, O NOAPTE PE RUINELE TÂRGOVIȘTEI* sau *UMBRA LUI MIHAI VITEAZUL)*

Braşov, 1861

Inv. 7131, c. 6050

Paginaţie - F.t. (3), 176 p

XXV. Cipariu Timotei, *COMPENDIU DE GRAMATICA LIMBEI ROMÂNE*

Blaj, 1862

Inv. 7124, c. 4748

Paginaţie - F.t. 112 p

Cop. "Proprietatea lui preot Nicolau Bersanu"

XXVI. Micu M. Alesandru, *ELEMENTE DE FIZICĂ PENTRU ŞCOLILE*

POPULARE

Blaj, 1864

Inv. 7320, c. 4997

Paginaţie - F.t. 80 p (1)

XXVII. Barac Iosif, *SCRIEREA S. IOAN GURĂ DE AUR DESPRE PREOŢIE*

Sibiu, 1865

Inv. 6526, c. 6052

Paginaţie - F.t. (5), 200 p

F.t. "I. Olariu"

XXVIII. Moldovanu M. Ioane, *ISTORIA ARDEALULUI PENTRU ŞCOALELE*

POPORALI

Blaj, 1866

Inv. 17875, c. 10253

Paginaţie - F.t. 98 p

F.t. "Romulus Boca"

XXIX. Boiu Zaharia, *ABECEDARIU PENTRU ŞCOLILE POPULARE ROMÂNE*

Sibiu, 1866

Inv. 8541, c. 6031

Paginaţie - F.t. (3), 80 p

Cop. "Oprea Petra din Sibiu"

XXX. Mihelţianu N. I., *GRAMATICA ROMÂNĂ PENTRU CLASA II POPULARĂ*

ŞI NORMALĂ

Sibiu, 1868

Inv. 7127, c. 4745

Paginaţie - F.t. 40 p

XXXI. Boiu Zaharia, *CARTE DE CETIRE PENTRU ŞCOALELE POPULARE*

ROMÂNE

Sibiu, 1868

Inv. 8534, c. 6022

Paginaţie - F.t. (5), 152 p

Cop. "Alesandru Prodan, 1892"

F.g. "Soţia mea Anna s-au botezat în luna Decembrie, 16 zile în anul 1851 şi când ne-am căsătorit au fost de 17 ani şi eu am fost de 27 ani, Giorgiu Prodan, învăţător, 6 februarie, Cioara"

F.t. "Giorgiu Prodan învăţători confesional"

F.3 "Georgiu Prodan învăţători"

- P. 49" Giorgiu Prodan învățători 1868 - 9, Giorgiu Prodan învățători la Cioara, 1869"
- Cop. "Oltean Nicu scolastic în comuna Csora"
- XXXII. Boiu Zaharia, *CARTE DE CETIRE, PARTEA A DOUA PENTRU ȘCOALELE POPULARE ROMÂNE GRECO-ORIENTALE*
Sibiu, 1869
Inv. 19337, c. 11225
Paginație - F.t. 109 p (1)
Cop. "Moșiu Petru din Almașu Mic de Munte", "Această carte am avut când am cetit eu, 97 ani în anul 1968"
- XXXIII. Boiu Zaharia, *ELEMENTE DE ISTORIA NATUREI ȘI FIZICA PENTRU ȘCOALELE POPULARE ROMÂNE GRECO-ORIENTALE*
Sibiu, 1869
Inv. 7132, c. 6045
Paginație - F.t. (2), 488 p
Cop. "Testis est deus, Quius illum querit, Nomen hic erit Petra genere natus, Oprea autem vocatus docente, Sibiel, 24 dies Martius, 1871"
- XXXIV. Boiu Zaharia, *CARTE DE CETIRE PENTRU ȘCOALELE POPULARE ROMÂNE GRECO - ORIENTALE, partea a doua.*
Sibiu, 1869
Inv. 7282, c. 4962
Paginație - F.t., 282 p
- XXXV. Boiu Zaharia, *ELEMENTE DE GEOGRAFIE PENTRU ȘCOALELE POPULARE ROMÂNE GRECO - ORIENTALE*
Sibiu, 1869
Inv. 769
Paginație - F.t. (3), 284 p
- XXXVI. Munteanu I. Gavril, *GRAMATICA ROMÂNĂ APROBATĂ PENTRU CLASELE GIMNAZIALE INFERIOARE*
Brașov, 1870
Inv. 7100, c. 4731
Paginație - F.t. (4), 86 p
Cop. "A.P."
- XXXVII. *ABECEDAR*
Sibiu, 1870
Inv. 8537, c. 6025
Paginație - F.t. 78 p
- XXXVIII. Petri Basiliu, *SISTEMUL METRIC, MANUAL PENTRU ÎNVĂȚĂTORI ȘI TOȚI BĂRBAȚII DE ȘCOALĂ.*
Sibiu, 1875
Inv. 7278, c. 4967
Paginație - F.t. (2), 112 p
- XXXIX. Cipariu Timotei, *GRAMATICA LIMBII ROMÂNE, partea II*
București, 1877
Inv. 7893, c. 5501

Paginație - F.t. (1), 354 p (1)

XXXX. Maxim Ion, *GRAMATICA PRACTICĂ A LIMBII GERMANE ÎN LIMBA ROMÂNĂ*

Sibiu, 1877

Inv. 16173, c. 9170

Paginație - F.t. (2), 277 p

XXXXI. Popescu Ion, *A DOUA CARTEA DE CETIRE*

Sibiu, 1879

Inv. 17502, c. 9969

Paginație - F.t. lipsește, (3), 328 p

Cop. "Ioan Farcaș, Școlar în comuna Certej, 1881"

XXXXII. Darius Ion și Dogariu Domețiu, *ARITMETICA, EXERCIȚII PRACTICE CU NUMERII DE LA 1-100 DUPĂ SISTEMUL DECADIC PENTRU ÎNCEPĂTORI DIN ANUL I ȘI II DE ȘCOALĂ*

Brașov, 1882

Inv. 6994, c. 4687

Paginație - F.t. (1), 62 p

Cop. "Fundatia culturală, Principele Carol, Căminul cultural - Dr. Silviu Dragomir - Gurasada, Hunedoara"

XXXXIII. Constantinescu Barbu, Lambrior, Laurean Augustin, Michăilescu Ștefan, Manliu I., *CARTE DE CETIRE - PARTEA II PENTRU CLASA A TREIA PRIMARĂ*

București, 1884

Inv. 16961, c. 9688

Paginație - F.t. (3), 221 p (1)

XXXXIV. Constantinescu Barbu, Lambrior, Laurean Augustin, Michăilescu Ștefan, Manliu I., *CARTE DE CETIRE - PARTEA III PENTRU CLASA A PATRA PRIMARĂ*

București, 1884

Inv. 16962, c. 9690

Paginație - F.t., 396 p (2)

F.t. "Librăria Universală, Zacharia Nicolau, Ploiești, strada Franceză"

XXXXV. Lăzăriciu Ioan, *ISTORIA LITERATURII ROMÂNE*

Deva, 1884

Inv. 4825, c. 3629

Paginație - F.t. (1), 174 p (1)

XXXXVI. Lăzăriciu Ioan, *ELEMENTE DE POETICĂ ROMÂNĂ ÎN UZUL TINERIMEI GIMNAZIALE ȘI PREPARANDIALE*

Deva, 1884

Inv. 7151, c. 4927

Paginație - F.t. (1), 110 p

XXXXVII. Constantinescu Barbu, Lambrior, Laurean Augustin, Michăilescu Ștefan, Manliu I., *CARTE DE CETIRE - PARTEA I PENTRU CLASA A DOUA PRIMARĂ*

București, 1885

Inv. 16960, c. 9689

Paginație - F.t. (3), 153 p (2)

F.t., "Librăria Universală, Zacharia Nicolau, Ploiești, strada Franceză"

XXXVIII. Crișan Ioan, Putnoky Nicolau, CARTE DE CETIRE MAGHIARĂ CU O INTRODUCERE ÎN SINTAXA LIMBEI MAGHIARE PENTRU ȘCOALELE SECUNDARE, PREPARANDII ȘI PENTRU PRIVAȚI, Partea II

Sibiu, 1886

Inv. 8919, c. 6608

Paginație - F.t. (3), 183 p (2)

F.t. "Vasile Basarabul"

Paginație - F.t. (1), 174 p (1)

XXXIX - Făgărășanu D., Moldovan S., *GEOGRAFIA PENTRU ȘCOALELE POPORALE ROMÂNE*

Brașov, 1886

Inv. 8918, c. 6607

Paginație - F.t. (1), 76 p

Cop. "Toma Roșiu învățător", Grozuția Nicon St. Kl. IV oszt", "Toma Roșiu"

L. Nestor Selvestru, *GEOGRAFIA FIZICĂ PENTRU CLASA A TREIA GIMNAZIALĂ*

Blaj, 1886

Inv. 766

Paginație - F.t.(8), 111p

F1. Ștampilă ex-libris "Ionel Vodă, funcționar serviciul Contencios, Direcția III Regională CFR Brașov"

LI. Tocilescu G. Gr., *ISTORIA ROMÂNĂ PENTRU ȘCOLILE PRIMARE DE AMBE SEXE*

București, 1887

Inv. 211, c. 2836

Paginație - F.t. (1), 112 p (9)

LII. Tocilescu G. Gr., *ISTORIA ROMÂNILOR*

București, 1888

Inv. 489, c. 2831

Paginație - F.t lipsește, 537 p (20)

F.g. "Liceul Mihai Viteazul, Alba Iulia, Biblioteca"

F.1. "Liceul Mihai Viteazul, Alba Iulia, Biblioteca profesorilor"

LIII. Făgărășanu D, Bârseanu A, *GEOGRAFIA PENTRU ȘCOLILE MEDII, Tom III*

Brașov, 1890

Inv. 764

Paginație - F.t., 202 p (3)

F.g. Ștampilă ex-libris "Ionel Vodă, funcționar serviciul Contencios, Direcția III Regională CFR Brașov"

LIV. Deacu A., *GEOGRAFIA POLITICĂ PENTRU A ȘAPTEA CLASĂ GIMNAZIALĂ ȘI PRIVATĂ*

Blaj, 1891

Inv. 765

Paginație - F.t., (3) 148 p

F.t. Ștampilă ex-libris "Ionel Vodă, funcționar serviciul Contencios, Direcția III Regională CFR Brașov"

**LIVRES DIDACTIQUES QUI SE GARDENT AU
MUSÉE DE DEVA (1785-1888)**

Résumé

L'article est en fait, le répertoire de viels livres didactiques, roumains qui, pas les seuls, étaient utilisés en Transylvanie, et nottament dans le département de Hunedoara.

Ces livres ont été redigés par les maitres d'écoles, professeurs, par exemple: Al. Marian-Marinescu, Zaharia Boiu, Ioan Rus, Ioan Micu Moldovan, Ioan Lăzăriciu des intelectuels à l'époque, cultivés sous l'influence des "Lumières", avec des études faits aux hautes écoles de Rome, Vienne, ... etc.

En l'avant-propos de ce repertoire on met en évidence les lectures diversifiés des livres et particulièrement, l'idée de l'origine romaine du peuple roumain et l'origine latine de de langue roumaine, relévue, pas seulement, dans les livres d'histoire, mais aussi dans les livres de lecture, et de géographie.

Après un étude succint sur le contenu de ces livres et sur "le nom" des auteurs, ils sont présentés, chronologiquement, les 54 livres didactiques d'après les regles bibliographiques.